

ШАБАЦКИЯТ ПАНАИР

интервюто с Александра Йованович

е проведено от Сузана Лазаревич през февруари 2022 г.

в Националния музей в град Шабац

Александра Йованович е на 50 години. Тя е родена и живее в град Шабац. Завършила е етнология и антропология. Александра работи в Националния музей на Шабац като музеен съветник.

Сузана Лазаревич (СЛ): Като етнолог и уредник в Националния музей на град Шабац Вие се занимавате професионално с опазването на нашето живо наследство и Шабацкият панаир със сигурност е представител на културата на живота на нашия град. Какво означава Шабацкият панаир лично за вас?

Александра Йованович (АЙ): Когато споменахте моя професионален ангажимент, бих искала да кажа, че панаирът в Шабац беше тема на моята дипломна работа за получаване на сертификат за куратор. По-късно, докато подготвахме постоянната експозиция на Националния музей на град Шабац, решихме да включим Шабацкия панаир като представител на живото наследство на нашия град, така че всеки, който не може да посети панаира, да има знания и впечатление за това как е в Шабац в края на септември.

За мен лично Шабацкият панаир на първо място е споменът от детството и някои безгрижни и по-добри времена, когато панаирът се очакваше с нетърпение. Да се гордеем, че сме от Шабац, защото Шабацкият панаир е неразделна част от нас, шабачани. Панаирът не е само въртележки, палатки, музика, горещо печено... Това е институция!

Да отидеш на Шабацкия панаир означава да си готов за тълпи, шум, прах, дим от барбекюта, хора, които се бутат един друг, пазарлък, да имаш удобни обувки на краката си и да си готов да ходиш дълго време. Освен това може да разчиташ да закупиш някои стоки по-евтино, отколкото в магазините, някои продукти на занаятчии, които идват от други части на Сърбия: ликери, златиборски трикотаж, антики или дървени предмети, като лъжици, дъски за рязане, които са с по-добро качество от подобни продукти в магазините.

СЛ: Какво е значението и спецификата на Шабацикия панаир?

АЙ: Шабацикият панаир е едно от най-старите местни събития, продължило векове. Панаирът се споменава за първи път през 14 век. В средата на 19 век се провеждат два събора - един на Гергьовден (6 май) и друг за Свети Димитър (8 ноември). От началото на 20 век е въведен панаир за деня на Рождество Богородично (21 септември), който продължава до наши дни.

Шабацикият панаир в деня на Рождество Богородично има всички елементи, които имат други панаири в Сърбия или в близката Босна. Много търговци, занаятчии, собственици на кафенета и увеселителни паркове и голям брой хора от Шабацик, околните села, но също и туристи от други градове в Сърбия и наши хора, които живеят и работят в чужбина, се събират тук за бизнес и развлечения. Може би трябва да посоча и голям брой шатри, които представят „важни“ имена на популярната народна музика.

Мисля, че световният панаир на хумора и сатирата – „Чивияда“ („Шабацики шегаджий“), който се провежда точно преди панаира, и тяхната тясна взаимосвързаност е една от специфичните характеристики на Шабацикия панаир. „Чивияда“ даде на Шабацикия панаир още един културен пласт, който липсва на други панаири в Сърбия. Разбира се, продължителността на панаира е една специфика. Споменах неговата приемственост през вековете, което е един от сегментите на издръжливостта. Сегашната му продължителност, от 7 до 10 дни, със сигурност е друга специфика в сравнение с панаири в други градове, които продължават един, два или три дни.

СЛ: Защо панаирът е важен за град Шабацик и за неговата общност?

АЙ: Панаирът е проява, която хората от Шабацик разпознават и, която всеки е щастлив да практикува. По този начин всеки допринася за предаването на собственото си културно наследство на бъдещите поколения. Десетилетното провеждане на Шабацикия панаир спомага за поддържането и зачитането на една културна традиция и дава на нас, жителите на Шабацик, задачата да продължим културната приемственост, като съхраняваме вече съществуващите културни ценности. Всяко ново поколение има за задача да задоволи и разбере необходимостта от запазване на културното многообразие, което е в основата на приобщаването на всяка местна общност към съвременните световни тенденции. Трябва да се има предвид, че всяко ново поколение, съзнателно или не, въвежда някои новости в Шабацикия панаир.

Много хора от Шабацик ходят на панаира, за да разгледат забележителностите, да си купят нещо, деца и младежи отиват да се забавляват. Тъй като голям брой шабацики празнуват деня на Рождество Богородично, на гости им идват роднини и приятели от други села и градове. Те също използват възможността да посетят панаира в Шабацик. През дните на панаира Шабацик се посещава от голям брой хора от цяла Сърбия (търговци и туристи) на първо място заради панаира, но и заради събитията около града, които го предшества – „Чивияда“, „Чивийски карнавал“... През тези дни градът има празнична атмосфера и „Чивийски дух“. През тези дни Шабацик присъства повече в медиите от обикновено. Чрез медийното представяне на града и събитията, които се провеждат през тези дни, се популяризират културните и историческите ценности на Шабацик.

СЛ: Свързан ли е панаирът в Шабацик с други практики на нематериалната култура в Сърбия? Ако е така, по какви начини?

АЙ: На Шабацкия панаир занаятчии като производители на грънци, бонбони и др. представят своите продукти, а някои от тях ги произвеждат на панаира и ги продават. В разговор с тях те изтъкват, че най-големите продажби на продуктите им са на панаирите, а най-добре печелят на панаира в Шабац. В същото време тук идват продавачи от други части на Сърбия, така че панаирът в Шабац също поддържа живи практики на свързване, общуване, договаряне на работа, обмен на опит и продукти между занаятчии и търговци.

В рамките на „Чивияда” се събират културни и художествени дружества, особено „Кръговото хоро Чивия”, което е вписано в представителния списък на ЮНЕСКО за живо културно съкровище на човечеството.

Всеки, млад или стар, с нетърпение очаква панаира всяка година, по свои собствени причини. Миналата година, през 2021 г., за съжаление поради Covid, панаирът не се проведе, но се надявам тази година отново да блесне в пълния си блясък. Каня участниците в проекта IN-CULT от други страни да дойдат на панаира в Шабац! Каня ги да дойдат и да се забавляват!